

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 178/2024-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a zo sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom Mgr. Petrom Troščákom, Hlavná 50, Prešov, proti postupu Okresného súdu Trebišov v konaní sp. zn. 2C/44/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Trebišov v konaní sp. zn. 2C/44/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Trebišov **prikazuje** v konaní sp. zn. 2C/44/2020 **konať** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie **800 eur**, ktoré jej **je** Okresný súd Trebišov **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Trebišov **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **210,04 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 13. februára 2024 domáhala vyslovenia porušenia svojich základných práv na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhovala prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, priznať finančné zadost'učinenie 4 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že žalobkyňa sa 19. marca 2019 na Okresnom súde Banská Bystrica domáhala zaplataenia 2 200 eur s príslušenstvom proti sťažovateľke. Svoj nárok odôvodnila tým, že sťažovateľka užívala rodinný dom v lukratívnej časti [REDAKOVANÉ] bez právneho dôvodu. Okresný súd Banská Bystrica vydal platobný rozkaz sp. zn. 17Up/315/2019 z 21. novembra 2019, ktorým zaviazal sťažovateľku na úhradu žalovanej sumy. Sťažovateľka proti platobnému rozkazu podala odpor. Upovedomením Okresného súdu Banská Bystrica z 15. júna 2020 bola vec postúpená Okresnému súdu Trebišov (ďalej len „okresný súd“). V namietanom konaní prebehla administratívna fáza konania, avšak spor nebol dosiaľ prejednaný, pretože v konaní dochádza opakovane k odročeniu pojednávania.

3. Sťažovateľka namietala, že za obdobie takmer piatich rokov nedošlo k meritórnemu rozhodnutiu vo veci. Podľa jej názoru namietané konanie nie je právne a ani skutkovo zložité, pričom uvedená vec patrí do štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Sťažovateľka namietala, že postup okresného súdu je nesústređený, pretože v namietanom konaní dochádza opakovane k odročovaniu pojednávania. Význam sťažovateľka vidí v prípadnom vysokom doplatení nájomného za užívanie rodinného domu a stav právnej neistoty jej spôsobuje psychickú nepohodu a beznádej.

II.

Posúdenie ústavnej sťažnosti

4. Ústavný súd uznesením sp. zn. II. ÚS 178/2024 z 3. apríla 2024 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

5. Okresný súd sa s argumentáciou sťažovateľky prezentovanou v ústavnej sťažnosti nestotožnil. Tvrdí, že súd vo veci priebežne koná, pričom dodáva, že značná časť konania bola poznačená nepriaznivou pandemickou situáciou a s ňou spojenými opatreniami. Uvádza, že v konaní došlo opakovane k odročeniu pojednávania z dôvodu na strane žalobkyne, ale aj sťažovateľky. Tvrdí, že sťažovateľka vzniesla námietku aktívnej vecnej legitímácie po dvoch rokoch od podania žaloby. V závere zvýraznil, že argumentáciu sťažovateľky považuje za nepravdivú, neúplnú, zavádzajúcu, a tým považuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú.

6. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu

(IV. ÚS 221/04). Namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania sporovej strany a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd [obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľku (rozsudok ESLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Neved'alová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne sp. zn. IV. ÚS 465/2022).

7. Sťažovateľka vystupuje v procesnom postavení žalovanej v namietanom konaní o zaplatenie 2 200 eur s príslušenstvom. Podľa stabilnej judikatúry ústavného súdu konania o zaplatenie patria do všeobecnej agendy súdu, ale nepatria do jeho prednostnej (prioritnej) agendy. Predmet sporu po skutkovej a právnej stránke nevykazuje znaky mimoriadnej zložitosti. Okresný súd v konaní nevykonáva náročne dokazovanie, pričom prevažuje dokazovanie prostredníctvom listín a výsluchov svedkov. V správaní sťažovateľky ústavný súd nezistil výrazné skutočnosti, ktoré by mali prispieť k celkovej dĺžke konania. Podotýka však, že sťažovateľka mohla námietku aktívnej vecnej legitímácie vzniesť v namietanom konaní podstatne skôr nie až po dvoch rokoch a štyroch mesiacoch od podania žaloby. Ústavný súd môže sťažovateľke vytknúť, že v priebehu namietaného konania sa nepokúsila upozorniť na prietahy v konaní písomnou alebo telefonickou urgenciou. Uvedené skutočnosti ústavný súd zohľadnil pri priznaní primeraného finančného zadost'učinenia (porov. III. ÚS 623/2022).

8. Ústavný súd hodnotil celkovú dĺžku konania v trvaní takmer piatich rokov na súde prvej inštancie. Upomínacie konanie na Okresnom súde Banská Bystrica prebiehalo od 19. marca 2019 do 6. decembra 2019. Spis bol postúpený okresnému súdu 16. júna 2020, ktorý v počiatočnej fáze konania, v rámci ktorej prevažovali úkony súdu v písomnej forme, konal plynulo (od 25. júna 2020 do 16. septembra 2020). K celkovej dĺžke konania prispelo niekoľko odročení pojednávania z dôvodov na strane žalobkyne, ako aj na strane sťažovateľky. Okresnému súdu nemožno vytknúť absolútnu nečinnosť a z vyjadrenia zákonného sudcu možno bádať snahu o čo najskoršie meritórne rozhodnutie, avšak nie je akceptovateľné, aby sa prejednávacia vec v dôsledku opakovaných odročení súdneho pojednávania stala vecou reštančnou (I. ÚS 24/2022). Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (III. ÚS 704/2022, II. ÚS 101/2024). Ústavný súd vychádzal zo svojej ustálenej rozhodovacej praxe, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou a nesústredenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (III. ÚS 635/2022, III. ÚS 660/2022). Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že aj napriek tomu, že okresný súd bol v konaní činný, jeho procesné úkony dosiahli intenzitu neefektívnosti a neviedli k právoplatnému rozhodnutiu. Ústavný súd v tomto prípade prihliadol aj na judikatúru ESLP, podľa ktorej dĺžka konania na jednom stupni by nemala presahovať obdobie troch rokov (rozsudok z 20. 6. 2006 vo veci Obluk proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 69484/01).

9. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník (strana sporu) obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (čl. 17 Civilného sporového poriadku).

10. K celkovej dĺžke konania prispela práceneschopnosť zákonného sudcu od 16. októbra 2020 do 24. novembra 2020 a od 20. júla 2021 do 8. septembra 2021 a čerpanie dovolenky od 3. augusta 2020 do 22. augusta 2020, od 10. decembra 2020 do 31. decembra 2020 a od 24. júla 2023 do 21. augusta 2023. Ústavný súd v súlade so svojou judikatúrou musí konštatovať, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter.

11. Ústavný súd prihliadol aj na to, že namietané konanie spadá do obdobia nepriaznivej pandemickej situácie, ktorá si vyžiadala obmedzenia, a tým prispela k celkovej dĺžke konania (od marca 2020). Aj napriek tomu, že konanie nespadá do prednostnej agendy súdu, ústavný súd považoval za preukázané, že minimálne v období od 14. mája 2021 do 25. novembra 2021 a od 22. februára 2022 dosiaľ súdu nič nebránilo v tom, aby v namietanom konaní pojednávanie nariadil. Podľa rozhodovacej činnosti ústavného súdu aj v čase pandémie musia byť chránené základné ľudské práva a slobody, a preto ani nepriaznivá epidemiologická situácia nemôže ohroziť právne záruky sťažovateľky na právoplatne rozhodnutie veci (III. ÚS 573/2021).

12. Súdny spor v trvaní takmer piatich rokov vybočil z rámca požiadavky dosiahnutia právoplatného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote. Ústavným súdom posúdené okolnosti odôvodňujú, aby vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

13. Z vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že v namietanom konaní bol nariadený termín pojednávania na 21. máj 2024. Pre úplnosť je potrebné uviesť, že vec nie je právoplatne skončená, pokiaľ nebude rozhodnuté o všetkých zložkách návrhu (rozsudok EŠLP z 28. 6. 2016 vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11), a preto ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu krajskému súdu vo veci konať bez zbytočných prietahov [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

III.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

14. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

15. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie finančného zadosťučinenia 4 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad bez pochybnosti ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, zohľadňujúc konkrétne okolnosti

posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (o zaplatenie 2 200 eur s príslušenstvom), povahu a význam dotknutých práv (procesné postavenie žalovanej), namietanú dĺžku konania (takmer piatich rokov), správanie sťažovateľky, objektívne prekážky spojené s nepriaznivou pandemickou situáciou, ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023). Ústavný súd vzhľadom na všetky tieto okolnosti považoval za spravodlivé priznať sťažovateľke 800 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

16. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 10 ods. 1, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 91,29 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2024 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Náhrada trov právneho zastúpenia tak predstavuje 210,04 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. septembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu